

Maahanmuuttajien luontosuhde tutkimusten valossa

Seija Tuulentie ja Marja Uusitalo
Erikoistutkija, Luonnonvarakeskus
Kemi 16.11.2017
seija.tuulentie@luke.fi

Mistä puhutaan kun puhutaan luonto- tai ympäristösuhteesta?

- Useimmiten yksilö ottaa ympäristönsä ja ympäristösuhteensa selviöinä joita hän ei tiedosta, pohdi eikä arvioi.
  - Ympäristö on asujalle ja osalliselle tuttu, tavallinen, itsestään selvä, annettuna otettu, ihminen elää ympäristössään ja ympäristöään.
  - Vierailija, sivullinen, matkailija kohtaa itselleen uuden ympäristön toisin. Hän ei elä sitä, vaan haluaa nähdä/näkee jotakin uutta, vierasta, vaihtuvaa. (Pauli Tapani Karjalainen 1987, sit. Leena Rossi 2010).
  - Ympäristö on *luonto – muokattu luonto – rakennettu miljöö – jatkumo*
- Ari Jokinen (2004): Tarjokkeet (affordances) tarjoavat havaitsijalle jotain; toiminnallisesti arvokkaita objekteja tai tapahtumia, mahdollistavat jotain
  - Rutiinit, traditiot ja luontokäsitykset ovat sidoksissa tarjokkeisiin ja niiden vaihteluun ja muuttumiseen

Elämys – elintila – resurssi (*Suopajärvi 2001*)

Maa ja maisema kuulumisen muotoina

(*Milton 1993, Macnaghten & Urry 2001*)

- Maa:
  - työn paikka
  - funktionaalinen
  - yksityistä omaisuutta
  - henkilökohtaista perintöä (maanomistajien lapset)
  - Heideggerin *wohnen*: ihminen yhtä ympäristönsä kanssa (Relphin eksistentiaalinen oleminen paikassa)

- Maisema:
  - virkistys- ja vapaa-ajan paikka
  - ulkomuoto olennaista
  - yhteistä omaisuutta
  - yhteistä, kansallista perintöä (tulevat sukupolvet)
  - kohdataan kävelemällä, ajamalla, kiipeämällä, valokuvaamalla jne.

Ihmisten suhde paikkaan

- Paikoilla on kulttuurinsa: ne sulkevat ulos ja erottelevat
- Pihla Siim (2006): Maahanmuuttajilla erityinen tarve luoda suhdetta uuteen asuinpaikkaansa
  - Tärkeitä elementtejä läheiset ihmiset, koti, puutarhapalsta, luonto
  - Luonnon erilaiset käyttötavat aiheuttavat törmäyksiä

Luonto ja vihreät ympäristöt...

- Voivat tarjota lohtua, turvaa ja yhdessäolon paikan muuten vieraassa ympäristössä (Faehnle ym.2010; Gentin 2015; 2011).
  - Eivät kuitenkaan erityisen hyviä paikkoja solmia uusia tuttavuuksia (Stodolska ym. 2017)
  - Pohjoiset luonto- ja kulttuuriympäristöt myös negatiivisia, esimerkiksi pelottavia, outoja tai luotaantyöntäviä (Pitkänen ym. 2017)
- à Buijs ym. (2009): runsaasta maahanmuuttajien ja pakolaisten määrästä huolimatta eri Euroopan maissa, ulkoilu ja luonnon virkistyskäyttö ovat yhä erittäin “valkoisia” aktiviteetteja

- “Passiiviset” virkistyskäyttömuodot, kuten piknikit, lepo ja rentoutuminen tärkeämpiä kuin aktiiviset (Özgüner 2011)
- Tutkimukset eri maissa ovat osoittaneet, että maahanmuuttajat pitävät enemmän hoidetuista maisemista kuin villistä tai erämaisesta luonnosta (Buijs ym.. 2009; Kloek 2013; Gentin 2011; Peters 2010; Figari ym. 2009)
  - Varottava stereotypioita, vaikka tutkimukset tällaista osoittavatkin!

1. POROTILAVIERAILU || || || || ||

2. FRISBEE GOLF ||

3. METSÄKONETYÖMAAVIERAILU || || ||

4. LUONTOHARRASTUSPÄIVÄ |

5. PILKKIRETKI || || || || ||

6. MAATILAVIERAILU |

7. HIIHTO / LUMIKENKÄRETKE || ||

8. LUONTOVALOKUVAUS || || || ||

9. LUMI / JÄÄRAKENTAMINEN

Mikä vaikuttaa luontosuhteeseen?

- Pitkänen ym. (2017):
  - Asumisen kesto: Pitkä asumishistoria maassa totuttaa tapoihin (myös Stodolska ym. 2017)
  - Aiemmat asuinpaikat
  - Kulttuuriset ja poliittiset ajatukset kodista ja yhteisöstä
  - Eriasteiset juurtumisen ja kuulumisen/ulkopuolisuuden kokemukset).
- Faehnle ym. (2010)
  - Ikä: lapsuuden luontokokemukset tärkeitä, vaikuttavat läpi elämän
  - Sukupuoli: Elämänrytmi ja vapaa-aika erilaista naisilla ja miehillä, naiset kokevat turvattomuutta miehiä useammin
  - Koulutus- ja tulotaso; maaseutu- tai kaupunkitausta
  - Kulttuuritausta: puistojen suosiminen, palstaviljely; talven outous
  - Lähiluonto: liikkuminen vaikeampaa kuin kantaväestöllä
- **Luontosuhde muuttuu**; esimerkiksi Ruotsissa maahanmuuttajat ovat sanoneet saavansa eri tavalla tietoa luonnonsuojelusta ja kierrätyksestä kuin omassa maassa; roskaamisesta poisoppiminen

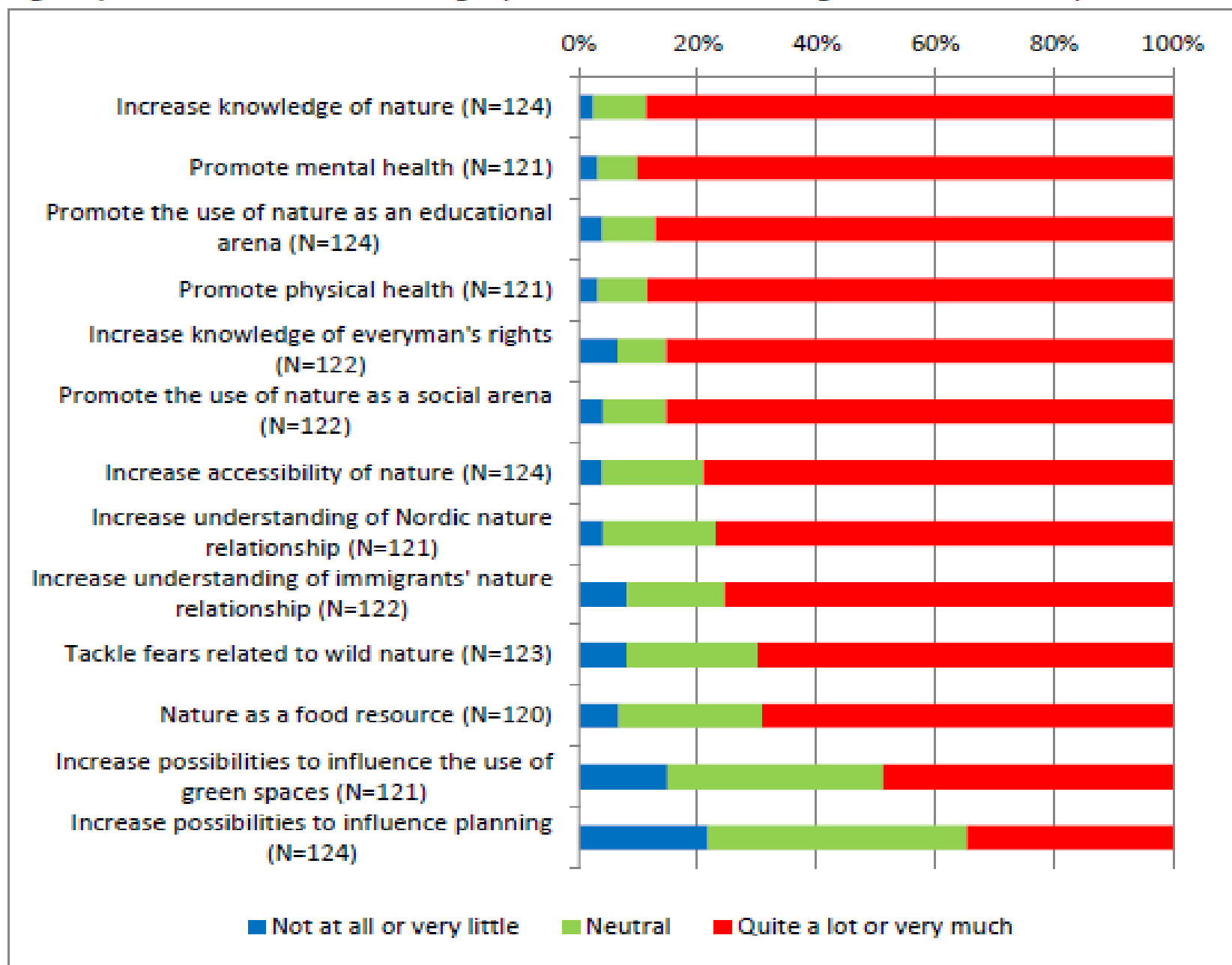

Pitkänen ym. (2017) Nature-based integration – Pohjoismainen selvitys

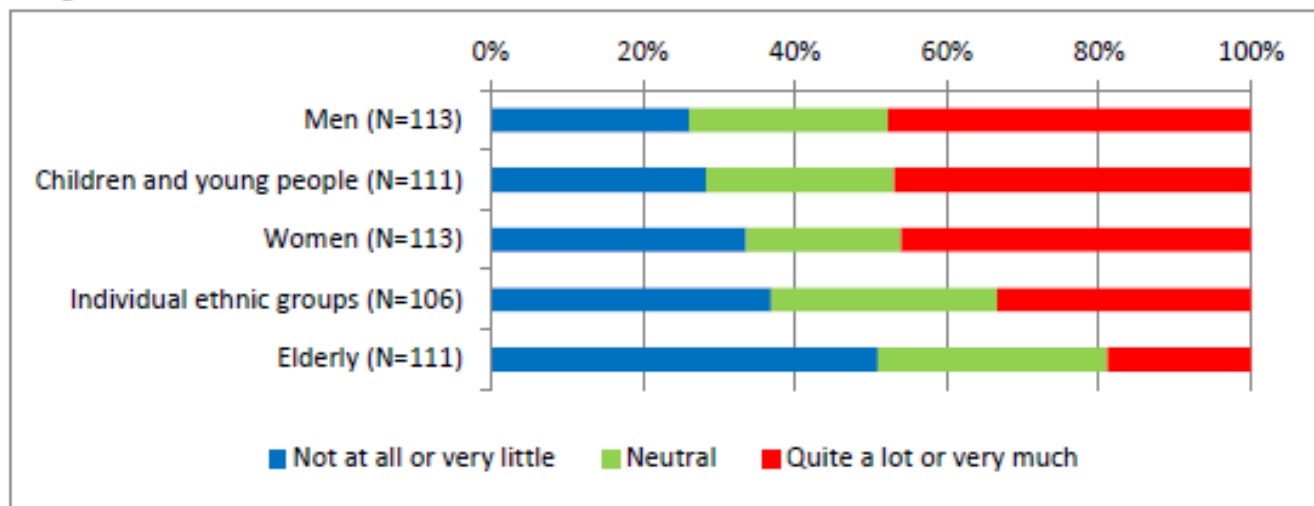
- Kiinnostus luontoon pohjautuvaan kotoutumiseen on laajenemassa Pohjoismaissa
- Integration vai inclusion, adaptation..
- Avaintoimijoita:
  - Koulutuslaitokset ja koko koulujärjestelmä, päiväkodit
  - Maakunta- ja kuntahallinto
  - Erilaiset kansalaisjärjestöt
- Kysely maahanmuuttajien kanssa toimiville asiantuntijoille ja tutkijoille (N=125, yli puolet Suomesta)

Figure 4: To what extent the following aspects of nature-based integration should be emphasized?

- Lisäksi ehdotettiin muita teemoja: ympäristötietoisuuden lisäämistä (kierrätys jne.) sekä luonnon tarjoamien työmahdollisuuksien esiintuomista
- Tällä hetkellä luontoon pohjautuva kotoutuminen kohdistuu etenkin miehiin, lapsiin ja nuoriin
- Vähemmän huomiota on kiinnitetty yksittäisten etnisten ryhmien ja vanhusten tarpeisiin
- Vastaajien mielestä tulevaisuudessa pitäisi suuntautua naisiin vaikkakin lasten ja nuorten pitäisi pysyä tärkeänä kohderyhmänä

Figure 6: To what extent do you work with the following groups' specific needs in nature-based integration?

Miksi luontoon pohjautuvaa kotoutumista tarvitaan?

- 1) *Selviytyminen pohjoisessa*: integraation kannalta tärkeää oppia toimimaan luonnossa ja arvostamaan ja suojelemaan sitä. Sääntöjen ja perinteiden oppiminen auttaa välttämään konflikteja.
- 2) Luonto on *avain pohjoisiin yhteiskuntiin* ja kulttuureihin: Pohjoisen elämäntavan ymmärtäminen mutta myös luontoon liittyvät työmahdollisuudet.
-
- 3) Luonnon *terveys- ja hyvinvointivaikutukset*
- 4) Luonto hyödyntämätön voimavara kotoutumisessa
- 5) Luonto toimii *sosiaalisena areenana* maahanmuuttajien ja pohjoisen ihmisten välillä

Millaista tietoa tarvitaan?

- Tarve ymmärtää paremmin maahanmuuttajien näkökulmia nousi tärkeimmäksi
  - Toiveita ja pelkoja
  - Luontokäsitystä
  - Sekä henkilökohtaisten että yhteiskunnallisten taustojen ymmärtäminen ensiarvoisen tärkeää
- Lisää tietoa tarvitaan myös järjestöistä, jotka järjestävät maahanmuuttajille luontoaktiviteetteja sekä eri maissa jo käytössä olevista toiminnoista
- Tukimateriaalien tarve

Esimerkkejä pohjoismaisista käytännöistä

- Ruotsin Örebrossa maahanmuuttajista koulutettu luonto-oppaita (kielinä albania, arabia, syyria, ruotsi ja englantia):
  - “Jo yhdessäolo merkitsee paljon. Luonto on tärkeä ruotsalaisille. Niinpä meille, jotka emme ole syntyneet täällä, se on tärkeä tapa päästä yhteiskuntaan. Minulla on tärkeä tehtävä jakaa tietoa luonnosta monille ihmisille”.(Adil Sadiku, Örebro)
- Norjassa monet kansalaisjärjestöt toimivat alalla, mutta kokonaisuudesta ei ole tietoa
  - Luonto nähdään tärkeänä paitsi merkityksellisen ja terveellisen ajankulun tarjoajana, myös norjalaiseen kulttuuriin ja kävelemisen tärkeyteen tutustuttajana.
  - Esimerkiksi Länsi-Norjan ulkoilujärjestö järjestää hiihto-, vaellus-, kalastus-, melonta- ja soutu retkiä sekä kokko- ja barbecuetapahtumia maahanmuuttajille
  - Friluftsliv on osa hegemonista ajatusta, että ulkoilu on retkiä villiin luontoon, vuorille, metsiin. Maahanmuuttajat osallistuvat sellaisiin aktiviteetteihin harvoin (Krange & Strandbu, 2004).

Luonnon virkistyskäytön tulevaisuustyöpajojen viesti Suomesta

- Luken järjestämät työpajat Vantaalla, Rovaniemellä ja Joensuussa 2015
- Osallistujina 39 virkistyspalvelu- ja liikunta-alan, matkailun, maankäytön suunnittelun ja metsäsuunnittelun asiantuntijaa ja tutkijaa.
- Tuloksena 10 näkemystä virkistyskäytön tulevaisuudesta sekä laaja joukko asiantuntijoiden tunnistamia virkistyskäytön tulevaisuuteen vaikuttavia teemoja.
- Yksimielisyys väestöä koskevista muutoksista: ikääntyneiden osuuden kasvusta ja maahanmuuttajien määrän ja vaikutuksen lisääntymisestä, ja näiden muutosten vaikutuksesta myös virkistyskäytön toimialalla.
- Tietoa kaivattiin eri virkistyskäyttöryhmien arvostuksista ja tarpeista, esimerkkinä erityisesti maahanmuuttajat.

-
- Luontosuhteen *polarisoituminen*: osa varakkaita ja paljon mahdollisuuksia luonnosta nauttimiseen, toiset vieraantuvat
  - *Lähiluonto* tarjoaa mahdollisuuden ympäristötietouden kasvattamiseen kaupunkiviljelyyn, ja luonnonlukutaitojen ja luontosuhteen kehittymiseen ja vahvistamiseen

”Maahanmuuttajat lähellä luontoa” –tulevaisuuskuva:
Maahanmuuttajien määrä lisääntyy ja uussuomalaisista muodostuu merkittävä väestön osa, jolla on moninainen kulttuurinen tausta ja siksi myös moninainen suhde luontoon ja erilaisia ulkoilutottumuksia.

Suosituksia (Pitkänen ym. 2017)

- Tarvitaan enemmän ymmärrystä maahanmuuttajien näkökulmista: esteistä, tarpeista, luontokokemuksista jne.
  - Asuinmaan luonto ja siihen liittyvät käytännöt eivät ole maahanmuuttajille tuttuja, eikä heillä ole tarpeeksi tietoa
    - à Luonto jää vieraaksi eikä sitä nähdä osana omaa identiteettiä
  - Tutkimukset ovat selvästi osoittaneet, että puistoalueet ovat tärkeitä maahanmuuttajille, etenkin sosiaalisina paikkoina
- Tarvitaan myös kattava kuva nykykäytännöistä ja hankkeista; yhtäläisyyksistä ja eroista maiden välillä; hyvistä käytännöistä
- On tärkeää selvittää, miten ihmiset kokevat paikat, joissa he elävät ja kuluttavat aikaansa sekä, miten tämä vuorovaikutus ympäristön kanssa voisi tulla kestäväksi ja synnyttää kiintymystä paikkaan (Low et al. 2009)

Kirjallisuutta

- Buijs, A. E., Elands, B. H., & Langers, F. (2009). No wilderness for immigrants: Cultural differences in images of nature and landscape preferences. *Landscape and Urban Planning*, 91(3), 113-123.
- Faehnle, M., Jokinen, J., Karlin, A., & Lyytimäki, J. (2010). Kaupunkiluonto ja monikulttuurisuus—maahanmuuttajat luontoalueiden kokijoina ja käyttäjinä. *Suomen Ympäristö* 1/2010.
- Jokinen, A. (2004) Luonnonvarojen käytön ja dynamiikan hallinta yksityismailla. Tampere University Press
- Neuvonen, M., Nummelin, T., Riala, M., Sievänen, T., & Tuulentie, S. (2016). Luonnon virkistyskäytön tulevaisuus: asiantuntijatyöpajojen näkemyksiä. <http://jukuri.luke.fi/handle/10024/531894>
- Pitkänen, K., Oratuomi, J., Hellgren, D., Furman, E., Gentin, S., Sandberg, E., Øian, H. & Krange, O. (2017). Nature-based integration: Nordic experiences and examples. Nordic Council of Ministers. <https://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:1099117/FULLTEXT01.pdf>
- Rossi, L. (2010). Yksilöllä on väliä ympäristön kannalta: miten voisi tutkia yksilön elinikäistä ympäristösuhdetta. *Elore* 17 (2010): 2.
- Stodolska, M., Peters, K. & Horolets, A. (2017) Immigrants' Adaptation and Interracial/Interethnic Interactions in Natural Environments, *Leisure Sciences*, 39:6, 475-491.

***Kiitos.
Kysymyksiä?
Kommentteja!***